

Prospects of the development of national and religious values in New Uzbekistan

Ezozkhon KASIMOVA¹

Namangan State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2022

Received in revised form

25 October 2022

Accepted 20 November 2022

Available online

25 December 2022

ABSTRACT

In the article, the rapid development of socio-economic processes, not only the search for optimal ways to solve the global problems of humanity, but also the development of issues such as the preservation of material and spiritual values and their transmission to the next generation, and the study of the content and essence of national and religious values are extensively analyzed in the article.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss11/S-pp219-222>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Keywords:

national value,
religion,
development,
nation,
society,
spirituality,
future.

Янги Ўзбекистонда миллий ва диний қадриятларнинг ривожланиш истиқболлари

АННОТАЦИЯ

Мақолада ижтимоий-иктисодий жараёнларнинг жадал ривожланиши инсоният глобал муаммоларини ҳал этишнинг нафақат оптимал йўлларини излаш, балки моддий ва маънавий қадриятларни асраш ва келажак авлодга етказиш каби масалаларни ишлаб чиқиш, миллий ва диний қадриятларнинг мазмун-моҳиятини ўрганиш мақолада кенг таҳлил этилган.

Калим сўзлар:

миллий қадрият,
дин,
тараққиёт,
миллат,
жамият,
маънавият,
келажак.

¹ Researcher, Namangan State University.

Перспективы развития национальных и религиозных ценностей в Новом Узбекистане

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

национальная ценность,
религия,
развитие,
нация,
общество,
духовность,
будущее.

В статье широко анализируется ускоренное развитие социально-экономических процессов, возникающие глобальные проблемы человечества и оптимальные пути их решения. Рассмотрены вопросы сохранения материальных и духовных ценностей и доведение до будущего поколения, а также раскрыта сущность и содержание национальных и религиозных ценностей.

Тарихан қисқа вақт ичидаги давлатимиз раҳбарининг бевосита раҳбарлигига туб ва жадал демократик ислоҳотларнинг мутлақо янги босқичи бошланишини белгилаб берувчи Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси – жамият ва давлатни барқарор ривожлантиришнинг узоқ муддатли стратегияси ишлаб чиқилди.

Бизга маълумки, демократик жамият қуришни ўз олдига бош мақсад қилган Ўзбекистонда мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ иқтисодий ва сиёсий ислоҳотларни маънавий ислоҳотлар ҳамда давр руҳига мос равишда маънавий тикланиш ва маънавий янгиланиш билан биргаликда олиб бориш давлатимиз сиёсатининг асоси бўлди.

Мустақилликни мустаҳкамлаш даврида жамият ҳаётининг сиёсий, иқтисодий, маданий, маънавий, барча жабҳаларда туб тарихий бурилиш билан боғлиқ бир қатор муаммоларни ва вазифаларни ҳал этишни тақозо этади. Ана шундай улкан вазифа ва масъулият халқимиздан бир томондан маънавий янгиланиш жараёнини тўлиқ идрок этишни, иккинчи томондан эса демократик жамият қуришда унга таянишни талаб қиласиди. Негаки миллий-маънавий янгиланиш, юксалиш, тараққиёт омилига айланмоқда.

Дунёвий ва диний ғоялар бир-бирини бойитиб борган шароитда тараққиёт юксак босқичга кўтарилади. Бунга башарият тарихида ўчмас из қолдирган Имом Бухорий ва Мусо Хоразмий, Имом Мотрудий ва Абу Райҳон Беруний, Имом Фаззолий ва Ибн Сино, Имом Термизий ва Абу Наср Форобий сингари буюк заковат соҳиблари яшаб, фаолият кўрсатган даврлар ёрқин мисол бўла олади.

Миллий-маънавиятнинг тарихий шаклларини, мазмун-моҳиятини азал-азалдан эзгулик ва ёвузлик, бунёдкорлик ва вайронкорлик ўртасидаги кураш диалектикаси белгилаб келади. Яъни босқинчилик, бошқалар ҳисобидан бойиш, тажовузкорлик, ақидапарастлик мафкураларига қарама-қарши ўлароқ, озодлик, мустақиллик ва адолат ғоялари узлуксиз майдонга чиқиб, халқларнинг музaffer байроғига айланган.

Маънавий янгиланиш турли мамлакатларда маҳаллий иқтисодий-маданий шароит, имкониятлар, миллатнинг менталитети каби омиллардан келиб чиқиб, ўзига хос тарзда амалга ошади. Ҳар қандай маънавий янгиланиш аслида жамият ва шахс эҳтиёжларининг доимий тараққий этиши ва шахснинг доимо мукаммалликка интилиши билан боғлиқ. Шахс тараққиёти ва эҳтиёжларининг чексизлиги барча соҳада бўлгани каби маънавият соҳасида ҳам айрим даврларда янгиланишни тақозо этади.

Маънавий янгиланиш бу жамият тараққиётининг ўзига хос даври бўлиб, у ижтимоий ривожланиш эҳтиёжларидан келиб чиқади ва маънавият тизимининг барча элементларини қамраб олади. “Шунинг учун ҳам жамиятни демократиялаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ қилиш узоқ муддатли жараён сифатида тушунилади. Узоқ йиллар мобайнида шаклланиб қолган кишилар онгини бир ой ёки бир йилда бутунлай ўзгартириш мумкин эмас. Эски тушунчалардан воз кечиш, янгича қарашларнинг мазмун-моҳиятини англаш вақт талаб этадиган маънавий-ахлоқий, ижтимоий-сиёсий, маданий-маърифий жараён ҳисобланади” [1].

Фалсафий нуқтаи назардан янгиланиш ҳодисаси барча тизимлар (табиат, жамият ҳаёти, шахс турмуш тарзи ва ҳ.к.) доирасида давом этаётган тараққиётнинг бир босқичдан иккинчи босқичга спиралсимон тарзда, диалектик инкорни инкор қонуни асосида эволюцион йўл билан ўтиш жараёнини билдиради. Объектив борлиқнинг барча соҳаларидағи ҳар қандай янгиланиш қонуний жараёндир. Маънавият соҳаси ҳам бундан мустасно эмас. Маънавий янгиланиш ўзгариш, ривожланиш ва тараққиётнинг инновацион босқичи сифатида юзага чиқади. Чунки диалектик тараққиёт инновациясиз амалга ошмайди.

“Инновация – бу келажак дегани. Биз буюк келажагимизни барпо этишни бугундан бошлайдиган бўлсак, уни айнан инновацион ғоялар, инновацион ёндашув асосида бошлашимиз керак” [2]. Бу сўзларда келажак бугуннинг давоми, диалектик натижаси эканлиги назарда тутилмоқда. Чунки ҳар қандай тараққиёт янгиликка асосланади. Жамият ва инсонлар ўз эҳтиёжлари асосида янгиликни кашф этадилар, муентазам мукаммалликка интиладилар. Ҳар қандай янгиланиш асосида, бир томондан, инсоннинг табиий эҳтиёжлари, яъни инсоннинг моддий-маънавий ва бошқа эҳтиёжлари, ўзининг ва жамиятнинг эртаси ҳамда авлодларини моддий-маънавий таъминлашга бўлган табиий истаги турса, иккинчи томондан, унинг ўзидан қониқмаслиги, доимий яратувчиликка ва мукаммалликка интилиши, ижодий ёндашуви, креативлиги, ғояларини реалликка айлантириш истаги туради.

Ушбу муаммо билан боғлиқ ҳолда яна бир масала – маънавий тикланиш ва янгиланиш жараёнида жамият ва шахснинг онгига маънавий жавобгарлик ҳамда маънавий маъсулиятни шакллантириш масаласи ҳам долзарб муаммога айланади. Бу нуқтаи назардан шахсий ва жамоавий маънавий жавобгарлик ҳақида гапириш мумкин [3]. Маънавий соҳада бундай жавобгарлик ва маъсулиятнинг шаклланиши масаласи жамиятнинг миллий маънавий онги, унинг юксаклиги ва ривожига алоқадор. Чунки миллий маънавий онг ижтимоий онгнинг юқори кўриниши бўлиб, унинг фаоллиги, янгиланиш жараёнининг эҳтиёжларини тўғри акс эттириши жараённинг муваффақиятли боришини белгилайди. Маънавий янгиланиш йўлидан бораётган жамият қўйидаги вазифаларни амалга ошириши зарур:

– тарихий маънавий мерос, миллий ва диний қадрияtlарни ўрганиш, ҳозирги давр хусусиятларидан келиб чиқиб, уларни такомиллаштириш ва ривожлантириш;

– жамият тараққиёти ва демократик жамият қуришга хизмат қилувчи ўтмиш миллий маънавий қадрияtlарини демократик хусусиятга эга бўлган умуминсоний қадрияtlар билан уйғуллаштириш;

– маънавият соҳасида шахснинг маданий деградациясига олиб келувчи оддий (примитив) моддий эҳтиёжларнинг жамият онгида асосий ўринни эгаллаб олишига йўл қўймаган ҳолда, юксак маънавий эҳтиёжларни шакллантириш.

– инсонларга маънавий потенциалини юзага чиқара олиш учун имкониятлар яратиш.

Ўзбекистон Республикаси Президенти бошчилигига мамлакатимизда амалга оширилаётган модернизация жараёнларида маънавий янгиланиш учун улкан имкониятлар мавжуд. 2017–2021 йилларда Ўзбекистонни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг қабул қилиниши, Президентимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси, иқтисодий соҳадаги ўзгаришлар, тадбиркорликни ривожлантириш асосида ўрта синфнинг шаклланиши, Инновацион вазирликнинг ташкил этилиши, банк тизимидағи янгиликлар, валюта конвертацияси, тадбиркорлик учун кредитлар ажратилиши, давлат чегараларининг очилиши, ички ва ташқи туризм ривожланиши каби соҳалардаги ислоҳотлар ижтимоий ҳаётни тубдан ўзгартириб юбормоқда.

Демократик тараққиёт ҳамда маънавий янгиланиш жараёни иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий ва маънавий омилларга асосланади. Маънавий янгиланиш натижаларининг самараси унда мазкур омилларнинг уйғунлашган ҳолатдаги иштироки билан боғлиқ.

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтган 72-сессиясида сўзлаган нутқида ислом динининг дунё миқёсидаги ўрнига юксак баҳо берди ҳамда “Маърифат ва диний бағрикенглик” деб номланган маҳсус резолюцияни қабул килиш ташаббусини илгари сурди.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Минаваров С. Маънавий-маърифий ишларнинг демократик тамойиллар билан уйғунлиги. // Ижтимоий фикр. – Тошкент. 2009. – № 2. – Б. 158.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга мурожаатномаси. 2017 йил, 22 декабрь. – Тошкент: ЎЗБЕКИСТОН. НМИУ, 2018. – 23 б.
3. Прокофьев А.В. О возможностях реабилитации идеи коллективной ответственности. // Вопросы философии. – Москва. 2004, – № 7. – С. 73–86.
4. Kodirov N.M. Transformation and globalization of information media // Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2019. – Т. 1. – №. 12. – С. 83–93.
5. Nodirbek Kodirov Mamasoliyevich. (2021). Current issues of formation of information culture in youth. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5770626>.